(ME)

M Ø T E

i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

torsdag den 26. oktober 1989 kl. 08.30.

Møtet ble ledet av komiteens leder, Gro Harlem Brundtland.

Til stede var:

Fra den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite: Gro Harlem Brundtland, Paul Chaffey, Kåre Gjønnes, Bjørn Tore Godal, Kirsti Kolle Grøndahl, Fridtjof Frank Gundersen, Carl I. Hagen, Annelise Høegh, Anne Enger Lahnstein, Jan Petersen, Gunnar Skaug, Anders Talleraas, Jo Benkow, Bjarne Mørk Eidem, Hans J. Røsjorde, Svein Alsaker, Gunnar Berge, Helen Bøsterud, Ingvald Godal, Edvard Grimstad, Sigbjørn Johnsen, Kjellbjørg Lunde, Oddrunn Pettersen, Erik Solheim, Siri Frost Sterri, Gunhild Øyangen (for Reiulf Steen), Anders C. Sjaastad og Jens Marcussen.

Fra landbrukskomiteen deltok følgende medlemmer for å delta under behandlingen av sak nr. 1: Syver Berge, Bjarne Mørk Eidem (også medlem av den utvidede utenrikskomite), Oscar D. Hillgaar, Åsa Solberg Iversen, Peder Ramsrud,Sigbjørn Ravnåsen, inger Dag Steen, Dag C. Weberg og Gunhild Øyangen (deltok også som medlem av den utvidede utenrikskomite).

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Statsminister Jan P. Syse, utenriksminister Kjell Magne Bondevik, handelsminister Kaci Kullmann Five og landbruksminister Anne Vik.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Fra statsministerens kontor: Statssekretær Kai Eide og rådgiver Jonas Støre. Fra Utenriksdepartementet: Statssekretær Knut Vollebæk, ekspedisjonssjef Knut Almestad, underdirektør Einar Bull og personlig sekretær Kai Henriksen (ankom kl. 08.50). Fra Landbruksdepartementet departementsråd Per H. Grue.

Videre var til stede komiteens faste sekretær, Jon Bech.

(ME)

Dagsorden:

1. Notifisering i GATT og norske importreguleringer.
2. Status i EFTA/EF-prosessen.
3. Norsk forskningsfangst av hval. Forholdet til USA.
4. Eventuelt.

KOMITEENS LEDER: På grunn av sammenfall både med møter i utlandet og med trontaledebatten her i huset har vi hatt litt vanskeligheter med å finne tidspunkt for å gjennomføre dette møtet. Det er årsaken til at vi fremskyndet det til 08.30, og også fordi det kom en sak til fra Regjeringens side - nemlig norsk forskningsfangst av hval. Vi har derfor laget mulighet for å fortsette fredag kl. 09.00 for å være sikker på at vi har tid nok til å drøfte disse spørsmålene.

Sak nr. 1.

Notifisering i GATT og norske importreguleringer.

KOMITEENS LEDER: Dette er en sak jeg har bedt om blir behandlet her.

Jeg gir da ordet til den av Regjeringens medlemmer som skal orientere om GATT og norske importreguleringer - eventuelt også epler og pærer.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Jeg er anmodet av lederen om å redegjøre for notifisering av tiltak for 1990 i GATT.

Norge har under Uruguay-runden i et konsensusvedtak av 8. april 1989 i Genève påtatt seg en politisk forpliktelse til å delta i forhandlinger om liberalisering av handel med og reduksjon av støtte til jordbruksprodukter. Forpliktelsene gjelder tiltak på kort og lang sikt.

På lang sikt dreier seg seg om å forhandle frem "betydelige gradvise reduksjoner i støtte og importvern". Det stakes ut en kurs for forhandlingene, men det sies ikke noe bestemt om hvor langt man skal gå i retning av reduksjoner eller på hvilken måte. Resultatet av forhandlingene vil avhenge av det partene kollektivt vil kunne akseptere. Det skal i forhandlingene tas

(ME) hensyn til ikke-økonomiske faktorer som f.eks. matvaresikkerhet. På dette området har man på norsk side i et forklarende innlegg understreket at man med dette også mener miljø, distriktspolitikk og sosiale hensyn.

Når det gjelder forpliktelser på kort sikt, innebærer disse tiltak om å fryse jordbruksstøtte og vern for 1989 og 1990, innenfor rammen av eksisterende lovgivning. De kortsiktige tiltak omfatter også en viljeserklæring om å redusere nivået for støtte og vern for 1990. Partene skulle innen 20. oktober i år notifisere vedtak for å oppfylle viljeserklæringen. Forbeholdet om eksisterende lovgivning vil også gjelde her, og det kan derfor ikke være aktuelt fra norsk side å bidra i særlig stor grad til reduksjon i 1990.

I St.prp. nr. 128 for 1988-89 om jordbruksoppgjøret er oppfølgingen av GATT-saken blitt behandlet. Det er bl.a. vist til det forklarende innlegg som ble gitt fra norsk side i Genève. Det er forutsatt at tiltak som kan være aktuelle for notifisering om reduksjon i 1990, vil bli drøftet mellom myndighetene og jordbruksorganisasjonene før notfisieringen skal finne sted.

Regjeringen ser det slik at notifisering av kortsiktige tiltak det her er tale om, kun bør omfatte tiltak som får virkning i 1990. Tiltak man eventuelt kan tenke seg å iverksette på lengre sikt, bør man ikke notifisere i denne sammenheng. Slike tiltak bør reserveres som forhandlingskort i Uruguay-rundens sluttfase, slik at man på denne måten best kan ivareta de hensyn som ligger i det forklarende innlegg i forbindelse med konsensusvedtaket.

I innledningen til notifikasjonen bør det vises til at det er nedsatt et bredt sammensatt utvalg som skal vurdere landbrukspolitikken og som skal avgi sin innstilling innen utgangen av 1990. Det bør kunne notifiseres at Regjeringen i forbindelse med jordbruksoppgjøret for 1990-91 vil ha til hensikt å avgrense eksportstøtten. Dessuten bør man kunne notifisere den omlegging som har funnet sted ved at produksjonstillegget for grovfôr og ved at en del av grunntilskuddet for melk med virkning for 1990 er blitt overført til et areal- og kulturlandskapstilskudd; dette innebærer en viss overgang til produksjonsnøytrale overføringer.

Når det gjelder andre land, kan det nevnes at Finland vil notifisere reduksjon av eksportstøtten uten nærmere kvantifisering. Sverige vil ikke notifisere noen liberalisering av importvernet før den parlamentariske arbeidsgruppen har gjennomgått importvernet og gitt sin innstilling. Dette vil skje i nær fremtid. For øvrig kan det opplyses at andre land sannsynligvis vil notifisere reduksjoner som allerede har funnet sted

(ME) siden Uruguay-rundens begynnelse. Dette vil for Norges vedkommende gjelde overføring av midler fra grunntilskudd for grovfôr og melk til areal- og kulturlandskapstilskudd. Det antas at de fleste land ikke vil spille fra seg kort i forhandlingene på det nåværende tidspunkt. Derfor vil man også i den norske notifikasjon kreve å få de kortsiktige tiltak godskrevet i den langsiktige løsningen.

KOMITEENS LEDER: Ber noen om ordet i denne saken? hvis ikke, vil jeg gjerne stille noen spørsmål.

Det ble ikke nevnt hvordan norsk landbruk står i forhold til de andre land som det ble vist til. Jeg vil gjerne ha utdypet hva handelsministeren har å si om forholdet mellom det som Sverige og Finland har gjort før og den situasjon Norge nå møter internasjonalt. Min vurdering er at ut fra forhistorie og med den rapport som snart kommer fra OECD, vil norsk landbruk og norsk politikk i forhold til GATT også komme sterkt i fokus. Og jeg er engstelig for at vi der kommer i en vanskeligere situasjon hvis vi gjør så lite og er så tilbakeholdne som jeg oppfatter det signal vi nå fikk fra Regjeringens side, som altså går kortere enn den forrige regjering hadde tenkt å gjøre. Dette ut fra en langsiktig vurdering av hva som tjener både norsk landbruk og norsk politikk generelt sett i forhold til utviklingen internasjonalt - og jeg kan føye til i og for seg også i forhold til norske forbrukere. Men jeg er mer opptatt av hvordan disse signalene er så tilbakeholdne at det kan virke negativt inn på hele arbeidet innenfor GATT og gi Norge en ytterligere svekket profil. Vi har, så vidt jeg vet, i den OECD-rapport som nå er under arbeid, en plass i bildet når det gjelder støtte og tiltak omkring norsk jordbruk som bringer oss helt på toppen av listen, foran Japan og andre land som også har vært kjent for å ha veldig sterke vernebestemmelser for sitt jordbruk. jeg ber handelsministeren om å utdype disse punktene.

CARL I. HAGEN: Jeg må si at jeg også oppfatter dette som en kursendring i forhold til det det har vært lagt opp til tidligere. Vår landbrukspolitiske talsmann hadde et innlegg i trontaledebatten i Stortinget i går der han gjorde oppmerksom på at vi fra vår side støtter varmt at man innenfor GATT får med jordbruksvarer i så stor grad som mulig, at vi bør som en liten nasjon som lever av frihandel, være en pådriver for at man får friere omsetning også av jordbruksvarer og en

(ME) betydelig reduksjon i importvernreglene, selvsagt gradvis med reduksjon i jordbruksstøtten. Jeg oppfatter dette som et signal fra den nye regjering om en kursendring hvor man blir meget tilbakeholdne. Jeg vil stille spørsmål om Regjeringen anser disse små stegene for å være i tråd med den politiske viljeserklæring Norge tidligere har gitt i GATT.

JAN PETERSEN: Jeg ser gjerne at handelsministeren svarer på spørsmålet fra lederen, hvis det er mulig.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Jeg er neppe den rette fagstatsråd til å foreta en utdypning, en vurdering av landbrukspolitikken i Sverige, Finland og Norge. Den vurdering jeg skal begrense meg til å foreta, er den som gjelder de handelspolitiske og forhandlingsmessige sider av dette. Der er det vår klare oppfatning at ingen andre land i denne runden i GATT vil spille fra seg den type forhandlingskort det her er snakk om, altså en eventuell omlegging på importsiden i en ensidig notifisering, som altså er det vi nå diskuterer. Denne notifiseringen bør etter vår vurdering begrenses til de kortsiktige tiltak som konkret iverksettes i 1990, og så vidt meg bekjent, innebærer ikke dette noen kursendring, men det er altså en vurdering av hvilke kort som skal gis i en ensidig notifisering fra norsk side. Vi gjør det vi er forpliktet til gjennom denne notifiseringen. Vi tar i bruk det skjønn som skal brukes for å vurdere forhandlingssituasjonen og hvorledes Norge der kan få best uttelling totalt sett. Det går jeg ut fra er en regjerings forpliktelse.

Til spørsmålet om dette er i tråd med den viljeserklæring som er gitt i GATT, slik Hagen spurte om, er mitt svar utvetydig ja.

KOMITEENS LEDER: La meg få understreke at når jeg stiller spørsmål til Regjeringens medlemmer, går jeg ikke inn i hvem av dere som svarer - om det er statsministeren eller landbruksministeren eller handelsministeren. Men det er faktisk slik i denne sak at det som har skjedd hittil både i svensk og finsk jordbruk, har betydning for Norges vurdering av det handelspolitiske spørsmål i denne saken. Det er derfor jeg stiller spørsmålet. Så jeg vil gjerne at Regjeringen bestemmer hvem som svarer, men at man ikke her antyder at Regjeringen ikke behøver å svare på de spørsmål som den utvidede er opptatt av å få belyst.

(ME) JAN PETERSEN: Bare noen ganske få bemerkninger. Vi er nå inne i en forhandlingssituasjon, og jeg er enig med handelsministeren i at vi ikke bør gjøre noe som ikke andre land gjør, nemlig å gi fra oss flere forhandlingskort i denne fasen enn det som er nødvendig. Jeg ser ingen grunn til - som jeg har inntrykk av at lederen antyder - at vi for å gjøre et godt inntrykk, skulle legge oss på et annet forhandlingsmønster enn andre land. Så jeg vil for min del gi min tilslutning til de retningslinjene handelsministeren har gitt uttrykk for.

(KML) GUNNAR BERGE: Det må være helt på det rene at det som her signaliseres fra Regjeringens side, representerer en klar kursendring. I så måte er jeg fullstendig enig i den vurdering Hagen har av det spørsmålet, i hvert fall ut fra det vi har fått vite så langt.

Det er to hensyn å ta når det gjelder signaler. Mange av oss har hatt henvendelser fra de næringer som berøres av en eventuell oppmyking. Det er klart at de vil kunne få en litt problematisk tilpasningsperiode. Derfor er det av stor betydning at vi så tidlig som mulig får signaler om hva som blir norsk politikk på dette felt. Og hvordan skal næringene oppfatte disse signaler? Er det slik at det ikke blir noen oppmyking, og kan de bare fortsette å investere ut fra denne forutsetning, eller hva skal de gjøre? Er det noe de har spurt om, er det å få klare signaler fra myndighetene, og jeg vil gjerne ha en vurdering av den siden av saken fra Regjeringen.

Når det gjelder utgangspunktet, er det, så langt jeg har informasjon, ikke noe land i verden som har et så rigorøst importvern som det vi har. Det som vi eventuelt var innstilt på å notifisere nå, med virkning fra 1990, vil vi under alle omstendigheter få godskrevet, så det er ikke kort som vi spiller fra oss i de fremtidige forhandlinger.

DAG C. WEBERG: Jeg tror det er et generelt inntrykk at alle land i denne fasen er relativt forsiktig med å legge seg i tetposisjon i løpet, og når vi skal ha en vurdering av hvor ambisiøse vi skal være i en slik sammenheng, synes jeg det er rimelig at vi har et korrekt bilde av hvor vi ligger med hensyn til støtteordninger for vårt landbruk, også målt i internasjonal sammenheng. Her er det faktisk flere vurderinger. Komiteens leder mente at de tall hun hadde sett, plasserte oss på toppen internasjonalt når det gjelder støtte til landbruket. Det

(KML) finnes andre beregninger som viser at den norske støtten ligger omtrent midt på treet. Sammenlignet med støtten til land som Tyskland og Frankrike, hvor støtten i forhold til bruttonasjonalproduktet i 1988 var på henholdsvis 1,8 og 2 pst., lå tallene for Norge i 1988 på 1,89 pst. av bruttonasjonalproduktet, ifølge de beregningene. Også sammenlignet pr. årsverk viser det seg at denne støtten ligger på omtrent det samme, i hvert fall hvis man tar hensyn til kjøpekraft og levevilkår. Jeg synes vi må ta med oss også dette bildet og få verifisert disse tallene før vi bestemmer oss for at vi skal ligge i teten og være de som trekker i gang. Jeg tror faktisk ikke at det internasjonale miljø i de kretser som er opptatt av internasjonal handel i annen sammenheng, med det kjennskap de har til Norges utgangspunkt både topografisk og geografisk, egentlig har store forventninger til at det er vi som skal lede an.

En ting til som jeg synes det er grunn til at vi skal få med oss her, er at en så langt som mulig får en avdekking av hvilke virkemidler andre lands regjeringer her bruker overfor sitt landbruk, men som kamuflasje på en slik måte at det ikke fremgår som støtte. Det er altså en rekke faktorer som jeg synes bør med og avdekkes videre i det arbeidet som skal gjøres. Jeg er enig i at vi er med på en prosess vi allerede har akseptert, men vi kan ikke delta på premisser som legges av andre uten at vi har visse forestillinger med hensyn til hvordan vi ønsker å legge opp vårt eget løp.

CARL I. HAGEN: Jeg skal ikke legge opp til noen debatt her - det får vi vente med til vi har publikum til stede, slik statsministeren lærte meg i et av mine første møter i finanskomiteen. Men vi synes Norge bør legge seg i teten når det gjelder liberalisering av jordbruksvarer og andre varer i GATT. Det er vårt syn at en situasjon med sterk overproduksjon, og hvor forbrukerne i andre land nyter godt av subsidier som norske skattebetalere betaler, er en håpløs situasjon. Vi synes det ville være langt mer fornuftig om norske forbrukere kunne nyte godt av rimelige matvarer subsidiert av skattebetalere i andre land. Vi kan vanskelig se at norske forbrukeres interesse for rimelige matvarer skal være et kort som man ikke skal spille ut. Tvert imot bør man forsøke å ivareta interessene til norske forbrukere for å få rimeligere matvarer i noen større grad.

Vi vil opprettholde i Norge en selvforsyningsgrad som er tilstrekkelig til å sikre oss gjennom en krise-situasjon. Men i en normalsituasjon bør en viss fast del av vår matvareforsyning være import, slik at vi aldri hadde en situasjon med overproduksjon hvor norske skattebetaleres støtte går til andre land. Jeg skal ikke antyde noe tall.

(KML) Men vi mener at Norge bør gå i teten for å få til en liberalisering når det gjelder jordbruksvarer. Det har norske forbrukere mest å tjene på. Jeg er skuffet over de signaler fra den nye regjering som det her legges opp til, og som jeg tolker som en kursendring i norsk politikk - kanskje ikke så stor - men i motsatt vei av det vi hadde forventet av den nye regjering.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Det at Norge i det hele tatt notifiserer i GATT med de to punkter som her er nevnt, vil bli oppfattee som positivt i GATT. Vi går lenger enn de andre nordiske land. Det er i grunnen hovedsvaret til flere av dem som har spurt. At det skal ses på som negativt med den bakgrunn spørrerne har, kan jeg ikke helt forstå. Det at vi går lenger, ble også bekreftet i et nordisk koordineringsmøte i Helsingfors 17. oktober, med de Zeeuw, så dette er ikke en ensidig norsk vurdering.

Hvordan skal man oppfatte signalene for tiden fremover, spurte Gunnar Berge. Man skal oppfatte signalene som følger fra Regjeringens side: Regjeringen er selvfølgelig innstilt på å oppfylle våre forpliktelser på en aktiv og positiv måte. Det gjør vi gjennom den notifikasjon for 1990 som vil bli gitt. Norge har i tillegg et arbeid i gang som gjelder den langsiktige omleggingen. Jeg viser til mitt innlegg og sitatet fra det som forelå i konsensusvedtaket av 8. april: "betydelige gradvise reduksjoner i støtte og importvern".

Vi har et utvalgsarbeid i gang som skal være ferdig innen utgangen av 1990. Regjeringen ønsker selvfølgelig å se resultatene av det utvalgsarbeidet før man tar stilling til hvorledes og med hvilket tempo våre GATT-forpliktelser her skal og kan oppfylles. Jeg vil også legge vekt på at Regjeringen selvfølgelig skal ha kontakt med landbrukets organisasjoner i dette arbeid før internasjonale utspill.

(SL)

GUNHILD ØYANGEN: Det norske støttenivået var tatt opp her, og nå er det vel slik at det går an å regne på forskjellig måte. Men det vil jo foreligge en OECD-rapport - innholdet er allerede kjent i pressen - som jeg frykter for vil bidra til å forsterke den landbrukspolitiske debatt i Norge betydelig, og med en betydelig belastning for næringen som sådan. Vi har også opplevd et paneltap i eplesaken, som også indikerer hvilket nivå vårt importvern befinner seg på internasjonalt.

Vi vet at det er tatt betydelige skritt i andre land for å tilpasse seg den nye situasjon, ikke minst ut fra at vi i dag har en situasjon i den rike verden hvor jordbruket er tungt subsidiert. Det fører til en overproduksjon, som for en stor del går til destruksjon. Dette er mange enige om er en ufornuftig bruk av ressurser. Det er også et ønske i svært mange land ut fra nasjonale hensyn å få ned kostnadene på landbrukssektoren, fordi det også trekker ressurser bort fra andre viktige samfunnsområder. Vi kan selvfølgelig vurdere her hva Norge skal gjøre, og når. Vi vet at vi nå er inne i en periode hvor det i realiteten skal være frys i støttenivået. På grunn av vårt jordbruksavtalesystem og det lovverk som gjelder for inntektsreguleringer, ble det ført jordbruksforhandlinger på vanlig måte i år. Spørsmålet er da, når vi ikke kan vise til at vi har noen reduksjon i støttenivået, om det ikke vil være riktig av oss å vurdere på hvilke områder vi kan åpne opp for en oppmyking av importbestemmelsene. Det er en landbrukspolitisk vurdering - som den forrige regjeringen også gav uttrykk for i perspektivmeldingen - at her er det en del produkter i sentrale strøk som har høy kostnad og liten beredskapsmessig betydning. Jeg tror at vi før eller siden vil komme i en valgsituasjon. Kanskje er alternativet at en faktisk år for år tar visse beløp og strammer inn på jordbruksavtalen. Etter mitt syn vil det være bedre å foreta en konkret vurdering av på hvilke områder vi ut fra nasjonale hensyn har mulighet til å foreta en oppmykning.

Jeg vet ikke om jeg oppfattet alt handelsministeren sa, men hun nevnte produksjonsnøytrale tilskudd, areal- og kulturlandskapstillegg. Mitt spørsmål er: Har Regjeringen til hensikt å videreføre denne omleggingen? Vi vet nå at de ordningene som vil bli godkjent internasjonalt, er direkte inntektsstøtte. For å sikre at vi har muligheter til fortsatt å ha støtteordninger som ivaretar vårt landbruk, er vi nødt til å gå inn på hvordan vi skal utforme våre støtteordninger fremover. Det er et meget viktig poeng. Jeg lurer på om Regjeringen vil gi signaler om at den vil gå videre i den retningen? Det er også et tiltak som vi kan få en viss aksept for.

(SL) Ellers vil jeg slutte meg til det Berge sa, at vi - ut fra de informasjoner vi har - vil få godkjent og godskrevet også de tiltak som nå foreslås i ettertid. Så det er ikke slik at en gir fra seg forhandlingskort.

KÅRE GJØNNES: Vi beveger oss inn på et område som er veldig sterkt omdiskutert og følsomt både i forhold til norsk landbruk og vår bosetting og produksjon generelt. Det som jeg stusset over, er at i en situasjon hvor vi har fått klare signaler om at deler av vårt importvern ikke kan aksepteres innen GATT - nå har vi fått eplepanelet - ble det nedsatt et utvalg som skal gå gjennom hele problematikken med importvernet. Det utvalget er knapt kommet i gang, iallfall er det ikke så lenge siden de siste medlemmene av utvalget ble oppnevnt. Det er vel rimelig at også de hadde fått gitt visse signaler, der også organisasjonene er koblet inn i arbeidet.

Jeg føler at de signaler handelsministeren gir, er en rimelig fremgangsmåte når det gjelder strategien for Norge i de videre forhandlinger. Jeg har ingen merknader til fremgangsmåten og signalene som er kommet her i dag fra Regjeringens side.

DAG C. WEBERG: Jeg har forstått det slik at siden vi alle er innforstått med det som skal skje, at vi skal notifisere, er det tempoet vi diskuterer. Jeg synes det er grunn til å legge en viss vekt på hva som vil være hensiktsmessig å gjøre i forhold til det vi forsøker å oppnå og eventuelt forhandler oss frem til. De som berøres av dette, f.eks. veksthusnæringen, sier selv at de er innstilt på å være med på dette, men de må ha en viss omstillingstid, anslagsvis fem år. Jeg synes at vi som valgte norske politikere bør ha plikt til å lytte til det som blir sagt fra den siden, og i det ligger vel også det tempo som Regjeringen på det nåværende tidspunkt forsøker å følge.

ANNE ENGER LAHNSTEIN: Jeg vil bare understreke at dette er en vanskelig sak, og at importvernet selvfølgelig er et grunnleggende element i vår landbrukspolitikk. Det angår svært mange. Jeg la merke til at det ble presisert fra handelsministerens side at det ble tatt en stemmeforklaring fra den forrige regjering på fire punkter, nemlig når det gjelder distriktspolitikk, matvareberedskap, sosiale forhold, miljømessige forhold. Jeg går ut fra at det utvalget

(SL) som er nedsatt for å se på dette, også må tillegge disse forholdene stor vekt. Jeg kan ikke se at det er noen grunn til at vi fra vår side ikke skulle være fornøyd med det opplegget som Regjeringen har lagt, og jeg har ingen merknader til det som handelsministeren har sagt. Jeg regner med at det vil ivareta norske interesser og de interne norske forhold både på kort og lang sikt.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Jeg regner med at ingen her mener at det utredningsarbeidet om norsk landbrukspolitikk som er igangsatt etter at vi tapte i GATT-panelet, det arbeidet som både Gjønnes og jeg har vist til, skal legges til side. Hvis man mener at dette arbeidet skal legges til side, er det viktig at Regjeringen får signaler om det. Vi ønsker altså å videreføre den omlegging som er påbegynt. Jeg vil få lov til igjen å vise til at det vi har forpliktet oss til gjennom GATTs konsensusvedtak og som siden selvfølgelig også denne Regjeringen står bak - dette er også behandlet i Stortinget i forbindelse med jordbruksoppgjøret - dreier seg om betydelige gradvise reduksjoner i støtte og importvern. Her foreligger det ikke signaler om noen kursendring.

Men nå er vi inne i en konkret vurdering av hva som skal notifiseres. Det er det saken nå dreier seg om. Der er det denne regjeringens vurdering at det er forhandlingstaktisk uklokt nå å gi fra seg kort som kan komme meget godt med og kan gi oss klart større uttelling dersom de legges på bordet i en forhandlingsrunde og ikke i en ensidig notifikasjon. Så der beklager jeg at jeg ikke deler den vurdering som jeg forsto lå til grunn i den tidligere landbruksministers innlegg. Det er riktig at man formelt kan få det man gjør nå, godskrevet i den senere runden, men det er min vurdering at dette rent forhandlingstaktisk ikke vil være klokt å gjøre nå. Og det er også andre lands vurdering.

JAN PETERSEN: Bare et par betraktninger. Når det gjelder hva vi skal notifisere nå, er det klart det kan være forskjellige vurderinger. Men siden dette dreier seg om hvordan vi skal håndtere et meget vanskelig spørsmål i internasjonale fora, må slike eventuelle ulike oppfatninger av forhandlingstaktikken omfattes med den forsiktighet og resignasjon som ligger i saken. Derfor skal man være veldig forsiktig med begreper som kursendring og andre ting, for det er det ikke saklig grunnlag for. Det kunne skape assosiasjoner ute som neppe vil være heldige. I denne som i enhver annen forhandlingssituasjon går jeg ut fra at den tilbakeholdenhet som situasjonen kaller på, er selvsagt for oss.

KOMITEENS LEDER: Jeg vil bare stille et spørsmål og understreke noe som er vår vurdering. Det er det - det tror jeg jeg vil si i dette forum - at dette i hvert fall er en kursjustering, for å være forsiktig. Det er en tilbakeholdenhet i forhold til hva vi trenger å gjøre, tror jeg. Vi har en annen vurdering i den tidligere regjering av det forhandlingstaktiske. Vi tror ikke det er noen klok linje. Jeg vil si det klart og tydelig her. Jeg er redd for at det betyr fare for flere og nye panelsaker. Inntrykket av at Norge nå legger seg på et lavere ambisjonsnivå når det gjelder å prøve å tilpasse seg de internasjonale krav, vil føre til større press mot Norge handelspolitisk. Vi ligger ikke i tet på noen måte på dette feltet - jeg sier dette fordi Hagen sa som sin oppfatning at Norge bør ligge i tet. Det kan man ha forskjellige synspunter på. Men Norge ligger på ingen måte i tet, og det er det som er vårt problem, og som gjør at vi kan bli utsatt for betydelig internasjonalt press, ikke minst når OECD-rapporten kommer ut. Jeg tror vi vil være tjent med å gå et lite skritt lenger av hensyn til det press vi kommer til å bli utsatt for.

Hadde det vært slik at vi nå stod overfor distriktspolitiske, næringsmessige, sosiale og matvaresikkerhetsmessige problemer av omfattende art, ville ikke Arbeiderpartiet stått for det jeg her sier. Men vi har i St.meld. nr. 4 lagt opp den politikken, som vi mener alvor med, og som vi vil føre videre i den offentlige debatt - det er vi nødt til å gjøre. Det er altså reglene for import av landbruksvarer som produseres i sentrale strøk av landet, som har høy pris og liten beredskapsmessig betydning som vil bli vurdert. Det gjelder veksthussektoren - blomster, tomater og agurker. Vi mener at man i løpet av meget få år måtte varsle at dette er områder hvor vi vil justere og forandre norsk importvern - jeg vil si: til fordel for norsk landbruk. For vi kan ikke bruke ressursene innenfor de store, omfattende støttefelt som vi må ha i norsk landbruk, til tomater og agurker. Det er feil landbrukspolitikk. Det er grunnen til at vi mener dette er et for lavt ambisjonsnivå, slik som det er gjort klart her.

GUNNAR BERGE: Det var det som lederen nå presiserte, som jeg også vil presisere, spesielt på bakgrunn av det Hagen sa. Han sa nemlig at Fremskrittspartiet er for en størst mulig liberalisering når det gjelder import av landbruksvarer. For Regjeringen må det være av interesse å vite hva et flertall i Stortinget mener. Vi mener altså ikke det som er Fremskrittspartiets oppfatning, men vi har presisert - som komitelederen nevnte - disse spørsmål både i St.meld. nr. 4 og i langtidsprogrammet. Her er det en viss for-

(SL) siktig oppmykning av importvernet knyttet til de produkter som ble nevnt, og videre en viss omlegging av landbruksoverføringene i samsvar med det som har ligget i jordbruksavtalen de senere år, og i samsvar med det den tidligere landbruksministeren nevnte. Vi har sagt i langtidsprogrammet at vi legger opp til en viss nedbygging av de totale landbruksoverføringene. Det er det som er Arbeiderpartiets politikk på dette området.

CARL I. HAGEN: Dette utvalget som det refereres til, er det Alstadheim-utvalget, eller er det et annet utvalg som jeg ikke er kjent med?

KOMITEENS LEDER: Jeg har oppfattet det slik at det er Alstadheim-utvalget.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Det er et utvalg som er nedsatt etter GATT-panelet, altså et annet utvalg, som den forrige regjeringen nedsatte.

GUNHILD ØYANGEN: Det var den forrige regjeringen som nedsatte det utvalget. Mandatet til det utvalget er en ren teknisk gjennomgang av våre importvernordninger. Det ligger ingen politiske føringer der. Det den forrige regjeringen ønsket å gjøre ved notifisering, var å legge føringer for på hvilke områder det er vi har muligheter, ut fra nasjonale og landbrukspolitiske hensyn. Men det ligger ikke føringer i mandatet til dette utvalget, hvis ikke den nye regjeringen har lagt inn føringer. Det bringer oss ikke et eneste skritt videre.

(GSR) CARL I. HAGEN: Jeg har oppfattet at det er Alstadheim-utvalget. Dette utvalget arbeider med en bred gjennomgang av norsk landbrukspolitikk, og jeg vil i en bisetning be Regjeringen se på sammensetningen av dette utvalget. Det har vært et stortingsvalg siden utvalget ble nedsatt, så det kunne være en fordel å se på sammensetningen på nytt på basis av valgresultatet.

Så gjelder det det taktiske som handelsministeren snakket om. Det ville kanskje være fornuftig å holde kortene tett inntil seg dersom formålet med forhandlingene skal være å gjøre minst mulig for lettelser i importvernet. Vårt syn er at vi bør gjøre mest mulig, men ikke mer enn at vi sikrer en selvforsyningsgrad av matvarer tilsvarende det vi trenger i en krisesituasjon. Jeg vil gjerne ha understreket det. Vi er uenig i den taktikken for vi ønsker å gå lenger av hensyn til norske forbrukere.

Så har jeg lyst til å understreke det som jeg tidligere tolket både i offentlige dokumenter og i den utvidede komite, at det ikke har vært de dyptpløyende endringer i norsk landbrukspolitikk som vi har ønsket fra den forrige regjering, men det har nettopp vært en forsiktig begynnelse med produkter som blir produsert i sentrale strøk, og som ikke har noen spesiell betydning - tomater, agurker, grønnsaker, blomster osv.

Jeg vil gjerne få lov til å spørre den nye regjering: Er det slik å forstå at man også når det gjelder tomater, agurker og blomster, altså veksthusnæringen, ønsker å opprettholde størst mulig importvern, og at man innenfor GATT-reglene ønsker å sitte med kortene veldig tett fordi man synes at det er av stor betydning for landet og vår egen veksthusnæring? Hvis svaret er bekreftende på det, er det etter min oppfatning klart at det ikke bare er en kursjustering, men en kursendring her.

ANDERS TALLERAAS: Jeg synes det er grunn til å understreke det som også handelsministeren sa tidligere, at den nye regjeringen står fast på de forpliktelsene vi har påtatt oss i GATT. Diskusjonen måtte tyde på at enkelte ikke innser at den gjør det, men det er viktig å presisere at handelsministeren har bekreftet det.

Det som det er litt uenighet om, er framgangsmåten når det gjelder forhandlingene, og der har, som komiteens leder sa, den nye regjeringen en annen

(GSR) vurdering enn det den forrige regjeringen hadde. Det kan en diskutere, men jeg synes det er viktig å holde fast på at vi er enige om den hovedlinje i GATT som går på at vi skal ha en reduksjon av importvernet - hvis jeg har forstått dette rett - og en reduksjon av støtten. Det ligger innenfor det vi har påtatt oss.

Jeg tegnet meg i grunnen for å stille et spørsmål. Gro Harlem Brundtland sa at hun ser en kurs-justering, og deretter sa hun at det er en fare for flere og andre panel-saker mot Norge hvis vi nå følger det løpet som handelsministeren her har redegjort for. Og mitt spørsmål er: Hvilke konkrete ting er det komiteens leder tenker på? Det kunne være av interesse å få vite det.

For øvrig håper jeg det kan være mulig å få tilslutning til et løp der Regjeringen i sitt arbeid i disse internasjonale organer får frihet til å for-handle slik som de mener tjener landet best, og det er det redegjort for her.

KOMITEENS LEDER: Som svar til Talleraas vil jeg si at det jeg tror vi står overfor, er at det tyder på at det er ulike målsettinger inne i bildet her om hva som tjener landet best. Da nytter det ikke å snakke om forhandlingstaktikk hvis det mål man er ute etter å nå, er definert forskjellig.

Jeg må si meg enig med Hagen når han sier at hvis forhandlingstaktikken går ut på at man skal bruke lengst mulig tid på å få gjort minst mulig med det opp-legget for norsk landbruk vi har hatt gjennom årtier, da er målsettingen gal også etter Arbeiderpartiets syn. Det er en vurdering av våre nasjonale interesser i jordbrukspolitikken for å ta vare på den delen av norsk jordbruk som er mest utsatt, og å bruke pengene der de trengs for å vri fra produksjonsmålsettingen over på mer nøytrale støtteformer i de deler av Norge som er mest avhengig av jordbruksstøtte. Det er dette det dreier seg om, og derfor er dette uheldig. Det er ikke bare snakk om forhandlingsstrategi. Det er også snakk om en annen målsetting enn den vi har lagt opp til.

I innstillingen til St.meld. nr. 4 uttrykker medlemmene fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet meget sterk skepsis overfor den målsetting som den forrige regjering hadde, men som vi hadde et flertall i Stortinget bak, men fra de to partiene ble det tatt sterke forbehold. Min oppfatning av den situasjonen vi nå står overfor, er at de to partiene i en mindretalls-

(GSR) regjering prøver å påvirke norsk handelspolitikk, utenrikspolitikk og landbrukspolitikk i en retning vi ikke er tjent med. Det er det vi står overfor.

Et annet spørsmål fra Talleraas gikk på hva slags panel-saker jeg kunne være urolig for. Vi kunne f.eks. få en panel-sak på kjøtt, og får vi det, kommer Utkant-Norge, Nord-Norge og deler av vårt land i en helt annen situasjon enn f.eks. noen kommuner i Sør-Norge som blir nødt til å redusere sin tomatproduksjon i tilfelle den ikke skulle være konkurransedyktig. Med de miljømessige og helsemessige fordeler som Norge har å skilte med, kan det hende at norske tomatprodusenter kan greie seg uten importvern. Jeg tror det kan være mulig å få til slike løsninger. Vi kan ikke ha et importvern som er i strid med GATT og holde på det lenger enn nødvendig. Det må jeg si er uheldig for norsk jordbruk framover.

JO BENKOW: Nå benyttet lederen anledningen til å slå fast at det dreier seg om en annen utenriks-politikk og handelspolitikk på grunn av det som her er nevnt fra handelsministeren. Det er det ikke adgang til å gjøre. Det er selvfølgelig adgang til å mene det for egen del, men hvis jeg ikke hørte feil, uttalte Berge at de legger opp til en forsiktig oppmyking av import-vernet og en viss nedbygging av jordbruksoverføringene. Det er helt i overensstemmelse med min oppfatning av hva som bør gjøres, og som også er Regjeringens linje.

Lederen uttalte også i sitt innlegg at man etter lederens mening er tjent med å gå et lite skritt lenger. Det var nøyaktig slik det ble sagt. Jeg synes kanskje man her forstørrer det hele. Jeg tolker handelsministerens redegjørelse slik at man selvsagt skal følge opp det det hittil har vært bred konsensus om, men at vi vil styre den omleggingen av norsk jord-bruk som er nødvendig, så godt vi kan selv og forhandle med det siktemål at det som også fru Harlem Brundtland her ønsker, kan gjøres med størst mulig nasjonal styring. Det er ikke i uoverensstemmelse med de store overordnede mål som alle erklærer seg for. Det er helt klart.

Både Berge og Hagen har sagt at det her er en helt klar forskjell på det som den tidligere regjering har ment, og det som Fremskrittspartiet har som sikte-punkt, som er en størst mulig grad av liberalisering, for å sitere Hagen.

Jeg må si jeg har vanskelig for å følge med nå, og ser ikke at det kan diktes inn mer i dette enn en reell forskjell i hvordan man på beste måte kan tjene

(GSR) våre felles interesser, og da har jeg stort sett forholdt meg til ordlyden i de utsagn som er kommet fra komitelederen og Berge.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Jeg oppfattet at det er to ting som lederen nå er opptatt av, men jeg ser de to tingene som noe ulike.

For det første: Hva er det klokt å notifisere I GATT nå, og da tar jeg utgangspunkt i at det er i nasjonal interesse å få mest mulig igjen for det man gir i forhandlinger. Det er en forhandlingstaktikk som jeg tror jeg kan tillate meg å si ikke er helt ukjent i dette hus.

For det andre: Hvorledes skal vi oppfylle våre langsiktige forpliktelser overfor GATT, slik jeg nå har referert dem flere ganger ordrett? Det har den nye regjeringen ikke hatt noen tid til å foreta en grundig gjenomgang av.

Vi har også ulike utredningsarbeider i gang. Jeg har nå fått konstatert - og beklager at det har vært litt rot på det punkt - at det faktisk er hele tre arbeidsgrupper i arbeid under ledelse av ulike departementer. En av disse er Alstadheim-utvalget. En er en arbeidsgruppe ledet av Landbruksdepartementet som skal vurdere våre importordninger i lys av GATT-forhandlingene, og en er en arbeidsgruppe ledet av Utenriksdepartementet som arbeider med omlegging av importvernet for epler og pærer. Disse tre utredningene pågår altså. Men dette punkt 2 har jeg ikke grunnlag for å gi noen omfattende signaler på. Det er spørsmålet om hva som skal notifiseres i GATT, jeg har forsøkt å konsentrere dette innlegget om, og i den forbindelse la jeg merke til at lederen brukte uttrykket at vi i løpet av meget få år måtte varsle omlegginger på importsiden. Det har jeg ingen innvendinger mot, men det vi nå diskuterer, er notifisering av konkrete tiltak for 1990, og jeg kan ikke se at lederens omtale av omlegginger av importvernet faller inn under det.

ANDERS TALLERAAS: Jeg har inntrykk av at lederen i svaret til meg stresset litt langt dette med ulike målsettinger i arbeidet når det gjelder våre forpliktelser i GATT. Jeg tror at hovedmålsettingene er det rimelig enighet om, men det er en viss uenighet, visse nyanser, om forhandlingsstrategien. Når lederen nevner spesielt risikoen for å få en panel-sak om kjøtt, vil jeg si til den nye regjeringen at det synes jeg de

(GSR) skal kikke nøye gjennom, for det er klart at hvis det er risiko for at man får nye runder av den typen på nakken, er det et argument som tilsier ganske stor forsiktighet også fra Norge. Så det synes jeg det kan være grunnlag for å gå gjennom.

For øvrig fastholder jeg det jeg sa i mitt forrige innlegg, at dette med å legge opp et forhandlingsløp i forhold til GATT som Regjeringen mener landet er best tjent med, synes jeg man må ha en viss frihet til å gjøre.

CARL I. HAGEN: Jeg har bare et kort spørsmål til handelsministeren.

Hun gav uttrykk for at man i en forhandlingssituasjon måtte gi og ta, noe vi er vant til i dette hus. Jeg vil gjerne spørre om det i disse forhandlinger er koblet til helt andre produktområder, f.eks. fiskeeksporten vår, om det er koblet til noe annet, industriprodukter? Med andre ord - er det noen årsak til at vi skal sitte og være forsiktige, for hvis vi slipper opp på landbruket, kan vi få noe annet igjen - det har jeg en viss forståelse for - men hva er det andre vi får igjen, hvis vi handler ut fra at vi vil ha noe annet igjen?

BJARNE MØRK EIDEM: Jeg forstod handelsministeren slik at det ikke var klokt å foreta alt sammen nå. Når er det klokt å komme med neste trekk?

(KML) STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Det er ikke mulig for meg å angi noe tidspunkt nå. Den notifiseringen vi her diskuterer, skal finne sted innen 20. november,* så der går skjæringspunktet for notifiseringstiltak for 1990.

Så til Hagen. Industriprodukter er ikke knyttet inn i forhold til den biten som gjelder landbrukssiden, men - hvis jeg nå har oppfattet forhandlingssituasjonen riktig - ligger det her tilknytningspunkter, klare berøringspunkter i forhold til den EF/EFTA-prosessen vi også er inne i. Med andre ord: Ting som legges på bordet, bringes inn i Uruguay-runden, kan få betydning for forhandlingene innen EF/EFTA.

* (skal være oktober, se første innlegg)

(KML)

CARL I. HAGEN: Mitt spørsmål var om det er noen andre områder enn det rent landbruksmessige som er koblet til disse forhandlinger i den situasjon når vi skal ratifisere. Hvis vi handler ut fra at vi vil ha noe annet igjen - hva er det andre vi får igjen?

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Selve notifiseringen i GATT gjelder landbrukspolitikk, men de landbrukspolitiske problemstillinger som her tas opp, kan også ha klar betydning for hele den brede EF/EFTA-prosessen som vi er inne i, og det er ikke slik at vi her opptrer i lukkede båser og lukkede rom i internasjonale forhandlinger. EF vil følge meget nøye med i hva Norge som EFTA-land gjør i Uruguay-runden, og hva vi gjør i notifiserings-sammenheng. Så det er berøringspunkter mellom disse prosessene, og jeg er redd jeg på det nåværende stadium ikke kan gi Hagen noen helt detaljert beskrivelse av disse berøringspunkter. Men dette er hva mitt embetsverk har gitt meg opplysninger om på dette punkt.

KOMITEENS LEDER: Til slutt: Jeg synes bildet er noenlunde grundig belyst så langt, men det viser også at vi har en betydelig jobb i tiden som kommer med å drøfte disse spørsmål, for det er åpenbart ulikheter i syn her, ikke bare på forhandlingstaktikk, men også på hva som tjener nasjonale interesser. Det er min oppfatning etter hva jeg har hørt her, men dette tror jeg ikke vi kan løse nå i dette møtet. Jeg tror imidlertid det er behov for å komme tilbake til disse spørsmål og sette dem inn i en bredere ramme enn vi har anledning til i dag. For jeg tror at svaret på Hagens spørsmål, som handelsministeren nå hadde litt vanskelig for å forholde seg til, nok er at det dreier seg om definisjonen av hva Norge er tjent med å beskytte, og til hvilken pris, når det gjelder sitt importvern for landbruksvarer.

Jeg skal bare understreke følgende i forhold til det Berge sa tidligere: Det er Arbeiderpartiets syn at vi har behov for et betydelig importvern på landbrukssektoren, men å gå over til også andre ordninger for vår landbrukspolitikk som gjør at vi kan operere internasjonalt med noe vi er tjent med på sikt. Men vi er også opptatt av hvilke deler

(KML) av norsk importvern som vi med små kostnader og kanskje også med fordeler kan gi fra oss, og kanskje også samtidig ta vare på våre nasjonale interesser. Det er det denne diskusjonen dreier eg om.

Da tror jeg vi går direkte på neste punkt, for tiden går raskt. Landbrukskomiteens medlemmer kan da bli fritatt.

Sak nr. 2.

Status i EFTA-EF-prosessen.

STATSMINISTER JAN P. SYSE: La meg først si at dette er et notatgrunnlag som kan mangfoldiggjøres etterpå, så man ikke behøver å overanstrenge seg med skriving.

Jeg vil først repetere meget kort hva som er forløpet. Innenfor rammen av Oslo-prosessen er det fem arbeidsgrupper på embetsmannsnivå som siden mai har kartlagt mulighetene for et utvidet og mer strukturert samarbeid mellom EFTA og EF. Arbeidet har bestått i en foreløpig kartlegging av ulike muligheter, der ingen av sidene har forpliktet seg på noen måte. Dette kartleggingsarbeidet ble avsluttet 19. og 20. oktober. Da mottok Høynivågruppen, som har ledet arbeidet, de fem arbeidsgruppenes rapporter. Som en oppsummering av denne fasen samlet Høynivågruppen seg om en felles uttalelse til EFTA- og EF-landenes regjeringer. Nå er vi altså da kommet inn i det som vi kaller den politiske del av kartleggingsfasen, men fortsatt altså kartleggingsfasen. Denne del vil vare frem til det felles EF/EFTA-utenriksministermøte 19. desember. Fram til det møtet vil politikerne få anledning til en grundig gjennomgang av det materialet som foreligger fra embetsmennenes side.

Målet med den fase vi nå går inn i, er at vi internt i Norge og sammen i de andre EFTA-landene kan ta stilling til om dette kartleggingsarbeidet har vært tilfredsstillende. Samtidig må vi ta stilling til om vi ønsker å gi klarsignal for en forhandlingsfase med sikte på å komme frem til en bredt anlagt EØS-avtale. Det er ikke lagt opp til at man skal fatte noen endelige beslutninger i forhold til innholdet i kartleggingsarbeidet. En eventuell forhandlingsfase vil trolig bli innledet av mer formaliserte sonderinger med henblikk på å innlede forhandlinger. Jeg gjentar

(KML) at kartleggingsarbeidet til nå har vært av uformell art. EF-kommisjonen vil trenge et formelt mandat fra Rådet før en eventuell forhandlingsfase kan innledes.

Før handelsministeren nå kommer til å redegjøre nærmere for det nylig avsluttede kartleggings-arbeidet på embetsmannsnivå og den videre fremdrift i Oslo-prosessen, skal jeg kort si noen ord om de generelle målsettinger Regjeringen legger til grunn for den politiske del av det kartleggingsarbeid vi nå går inn i. For det første, slik vi har tradisjon for på det utenrikspolitiske felt i vårt land, vil Regjeringen legge opp til en politikk på dette området som kan virke samlende. Bred oppslutning om hoved-linjene i vår utenrikspolitikk er en styrke vi må ta vare på. Regjeringen vil også legge stor vekt på å føre en politikk som kan virke samlende innad i EFTA. I eventuelt fremtidige forhandlinger med EF vil EFTA snakke med én stemme etter at EFTA-landene har nådd frem til en felles holdning. Derfor er det viktig at vi aktivt bidrar til at det er et samlet EFTA som kan møte EF i fortsettelsen av Oslo-prosessen.

Norge vil bidra til en offensiv og ambisiøs tilpasning til EFs indre marked og vil aktivt bidra til å føre Oslo-prosessen videre. I denne sammenheng vil Norge fortsatt arbeide for en styrking av EFTA, slik at organisasjonen kan settes i stand til å løse de oppgavene en omfattende avtale med EF vil innebære. Vi kommer til å basere disse opplegg og disse holdninger på det som er beskrevet i det vi kaller Lysebu-dokumentet.

Regjeringen vil legge stor vekt på åpenhet omkring Oslo-prosessen. Vi vil overfor de øvrige EFTA-land ta til orde for at materiale fra kartleggingsarbeidet blir gjort tilgjengelig for offentligheten. Regjeringen vil også føre en åpen og hyppig dialog med Stortinget og dets organer. Det er særlig viktig når vi går inn i den politiske fase av kartleggingsarbeidet. Det vil på vanlig måte være snakk om og ønskelig med jevnlige møter i denne komite. Videre tar vi fra Regjeringens side sikte på en redegjørelse for Stortinget i midten av november.

Da tror jeg at handelsministeren skal gå videre med en beskrivelse av det kartleggings-arbeidet som er foretatt.

(ME) STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Jeg er redd for at jeg må bruke litt tid på dette - jeg ser på klokken at det er knapp tid. Jeg skal prøve å gjøre det så kort som mulig, men det er jo en ganske omfattende prosess.

Kartleggingsarbeidet på embetsplan - det uformelle sådanne - under Oslo-prosessen ble avsluttet 20. oktober. Forut for dette arbeid hadde arbeidsgruppe V - for rettslige og institusjonelle spørsmål - avsluttet sitt arbeid. Høynivågruppens oppgave var å sammenfatte arbeidet i denne og de fire andre gruppene, som hadde rapportert allerede 25. juli til Høynivågruppen. De fire første gruppene har i mellomtiden komplettert noe av sitt tidligere arbeid uten at det har vært kartlagt nevneverdig ny substans. Det eneste unntak er at mulighetene for å tilnærme konkurransereglene i EØS er blitt kartlagt - med positivt utfall.

Høynivåmøtet den 20. ds sluttførte kartleggingsarbeidet etter det opplegg som allerede forelå, og endret ikke de konklusjoner som ble trukket i møte 25. juli, etter første fase i kartleggingsarbeidet.

Høynivågruppen utarbeidet en felles rapport der det inngår en del nye formuleringer. Dette vil jeg komme tilbake til etter å ha redegjort for resultatet av arbeidet i arbeidsgruppe V. Deretter vil jeg redegjøre for de holdninger Regjeringen har til hensikt å innta på det uformelle ministermøte i EFTA i morgen. Dette markerer innledningen til den politiske del av kartleggingsarbeidet.

Til sist vil jeg si noe om de grunnholdninger denne regjering bygger på i EF/EFTA-prosessen.

Arbeidsgruppe V begynte med de rettslige spørsmål som følger av at rettssystemene er ulike i EF og EFTA og i de enkelte EFTA-land. I siste fase av denne gruppens arbeid er det de institusjonelle spørsmål som har stått i forgrunnen. Min redegjørelse må ses i sammenheng med de redegjørelser om arbeidet i arbeidsgruppen og særlig de rettslige spørsmål som er gitt i denne komite av den tidligere regjering. Om disse spørsmål har det altså ikke fremkommet noe vesentlig nytt.

Jeg vil her bare bekrefte at en baserer seg på at en EØS-avtale skal være folkerettslig bindende for staten, men ikke direkte overfor bedrifter og enkeltpersoner. Disse må forholde seg til nasjonal lovgivning. De formelle avgjørelser i et eventuelt EØS skal være enstemmige, slik de også skal være i EFTA. EFTA-landene skal kunne utøve initiativrett.

(ME) Både Kommisjonen og EFTA har lagt vekt på at det må oppnås trygghet og forutsigbarhet for at EØS-regler som vedtas mellom EF og EFTA, må kunne påberopes og håndheves på en effektiv måte.

EFTA-landene har redegjort for hvordan de mener at EØS-regler vil oppfylles like godt i EFTA-landene uten at traktatregler formelt slår gjennom nasjonalt og uten at EØS-regler gis forrang foran nasjonal rett.

For EFTA har det vært viktig å få konkretisert på en tilfredsstillende måte hvordan besluttende organer kan sikre EFTA reell og likeverdig medvirkning når EØS-avtalen skal videreutvikles.

En EØS-avtale forutsettes vedtatt som en vanlig traktat. Avtalen vil kunne bli svært omfattende. I arbeidet med løpende endringer og ny rettsskapning vil EFTA stå overfor et beslutningsmaskineri på EF-siden med stor kapasitet og med faste prosedyrer.

Kommisjonen har vist vilje til å inkludere EFTA-eksperter i sine egne ekspertgrupper når saker er til forberedelse. Langt vanskeligere har det vært å få beveget EF til å legge forholdene til rette for EFTA-deltagelse i den formaliserte beslutningsprosess i EF. Her har EFTA ønsket deltagelse i komiteene under EFs råd. EF har uttrykt forståelse for å gi EFTA-landene reell innflytelse, men hevder at å gi dem plass i EF-rådets underorganer vil kreve traktatendring og støte på stor motstand hos medlemslandene.

EFTA har videre fremmet forslag om at nye EØS-regler skal vedtas av et felles EFTA/EF-organ før EF treffer en parallell og intern beslutning. Dette skal sikre at EFTA ikke blir stilt overfor nye EF-regler som allerede er vedtatt.

Kommisjonen har vært nølende til dette, men er innstilt på å undersøke hvordan en kan få til en politisk konsensusdannelse før EF selv treffer sin beslutning. EF vil også vurdere å utsette egne avgjørelser for dette formål.

EFTA legger avgjørende vekt på reelle muligheter for medbestemmelse. Kommisjonen kommer stadig tilbake til at EFTA må organisere seg bedre, slik at EFTA fremstår som en effektiv enhet i et topilarsystem. Dette forutsetter en sterkere struktur som krever oppbygging på EFTA-siden.

(ME) Noen av våre EFTA-partnere er skeptisk til topilarmodellen. Norge har støttet topilartanken og lagt vekt på at vår innflytelse vil bli større som del av et sterkere EFTA, både i forhandlinger og når vi fremmer initiativ. Vi vil dessuten kunne utvikle kontroll- og håndhevingsmekanismer som passer våre rettssystem dersom det gjøres i en EFTA-ramme.

Tvisteløsning har vært drøftet med sikte på å opprette en domstolsordning ved å utvide dommerkollegiet i EF-domstolen med dommere fra alle EFTA-land. Drøftelsene har dels vært meget tekniske i denne fasen.

I hvoedsak drøftes en domstol som kan avgjøre tvister mellom landene i EØS, eventuelt mellom EF-kommisjonen og EFTA-landene. Denne domstol kan eventuelt også få en funksjon tilsvarende den EF-domstolen har i EF, hvor nasjonale domstoler forelegger spørsmål om tolkning av Romatraktakten for EF-domstolen. Slike tolkningsuttalelser fra EF-domstolen er bindende for nasjonale domstoler.

Det følger av det jeg har sagt, at Arbeidsgruppe V ikke har kommet frem til endelige modeller eller fastlagte løsninger.

Det synes nokså klart at det blir aktuelt å foreta mer grundige utredninger enn det den første fasen har gitt anledning til. Regjeringen vil selvfølgelig arbeide for å finne løsninger som er innenfor rammen av Grunnlovens regler og vårt konstitusjonelle system.

Så til fellesrapporten.

Under det avsluttende møte i EF-kommisjonens/EFTAs høynivågruppe 20. oktober ble det enighet om å lage en fellesrapport som en oppsummering fra møtet. I realiteten gir rapporten en oppsummering av hele kartleggingsfasen.

I rapporten understrekes det at arbeidet har bestått av en foreløpig kartlegging av de ulike mulighetene, der ingen side har forpliktet seg på noen måte.

Etter første fase var det begge siders klare vurdering at for å nå målsettingen om størst mulig realisering av fri bevegelse av varer, tjenester, kapital og personer burde det relevante EF-regelverk, som ville bli identifisert i fellesskap, på en eller annen måte innarbeides i en avtale som et felles rettslig grunnlag for det fremtidige EØS. Unntak, berettiget ut fra

(ME) hensynet til grunnleggende interesser og overgangsordninger, vil måtte gjøres til gjenstand for forhandlinger.

Når det gjelder fri bevegelse av varer, viser fellesrapporten til at man i kartleggingsarbeidet har sett på muligheten for en tollunion så vel som for et fundamentalt forbedret frihandelsområde. Høynivågruppen har imidlertid ikke trukket noen konklusjon i spørsmålet om tollunion eller utvidet frihandelsområde. Det er hverken forventet eller ønskelig at EFTA-landene i den politiske kartleggingsfase vi nå går inn i, skal gi klare indikasjoner på dette punkt.

I fellesrapporten vises det til at begge sider har erkjent at gjensidig godkjenning av nasjonale krav til produkter, harmonisering av vesentlige krav til produkter og gjensidig godkjenning av prøving og sertifikater må anses som et uoppløselig hele. Det ble anført at det fantes områder der EFTA-landene har mer vidtgående regler. Følgene av dette vil måtte behandles under eventuelle fremtidige forhandlinger. Dette er et uttrykk for ønske om adgang til å kunne opprettholde strenge regler innenfor områdene miljø, arbeidsmiljø og forbrukervern.

Når det gjelder landbruk, vises det i fellespapiret til at man har undersøkt ulike muligheter for å forbedre markedsadgangen. Kommisjonen anså dette som en viktig del av en totalløsning, selv om det ikke ville være realistisk - som det heter - å sikte mot en felles jordbrukspolitikk med alle de institusjonelle og økonomiske følger det innebærer.

Henvisningen her til forbedret markedsadgang refererer seg til en eventuell utvidelse av de bilaterale avtaler for handel med bearbeidede jordbruksavtaler - Protokoll 2. Dette er spørsmål som man fra EFs side samtidig ser i sammenheng med de sydlige EF-lands spesielle ønskemål. Dette vil måtte drøftes nærmere under eventuelle forhandlinger.

Fellesrapporten viser til EFTA-landenes ønske om at en avtale må sikre fri omsetning av fiskeriprodukter.

Kommisjonens syn er at dette spørsmål er knyttet til øvrige elementer i den felles fiskeripolitikk. EFTA-siden avviser en slik kopling til adgang til naturressurser.

Det understrekes at det synes mulig å ta sikte på å skape et EØS-marked for tjenester.

(ME) I forbindelse med fri bevegelse av personer, ble det av Arbeidsgruppe III ansett å være realistisk å arbeide henimot fri bevegelse innenfor EØS av arbeidstaker/selvstendig næringsdrivende og deres familier, basert på prinsippet om likebehandling med statsborgere i vertslandet. Dette er gjentatt i oppsummeringsrapporten, men hvor det også understrekes at på bakgrunn av den spesielle situasjon som gjelder i noen EFTA-land, vil muligheten for særlige arrangementer, av mengdemessig eller annen art, være en forutsetning for envher forhandling på dette området. Det ble fra EF-kommisjonens side anført at for Fellesskapet er fri bevegelse av arbeidskraft en viktig, naturlig følge av de tre andre frihetene.

I fellesrapporten gjentas at begge sider anser det som naturlig at en størst mulig realisering av de fire friheter bør ledsages av utvidet samarbeid og politikk på områder utenfor det indre marked.

Høynivågruppens egen konklusjon var at det syntes å eksistere en betydelig og tilstrekkelig klar forståelse av begge siders synspunkter på innholdet og formen i en eventuell fremtidig avtale.

Jeg uttalte litt tidligere at vi nå går inn i den politiske del av kartleggingsarbeidet etter at embetsmennene har sluttført sitt arbeid. Vi er med andre ord fortsatt i en kartleggingsfase, der de endelige holdninger til resultatet blir fastlagt først i den felles erklæring som vi håper kommer ut av ministermøtet mellom EFTA og EF 19. desember. Det vi skal ta stilling til fra nå og frem til dette møtet, er rett og slett om det foreliggende kartleggingsgrunnlag fra embetsmennene er tilstrekkelig og om det kan gis grønt lys for en ny fase - en forhandlingsfase. Når en forhandlingsfase eventuelt innledes, vil vi stå fritt til å fatte de beslutninger som er nødvendige for at vi kan være med på å utforme felles EFTA-holdninger.

På det uformelle ministermøtet i Genève i morgen har jeg til hensikt å gi min tilslutning til fellesrapporten som grunnlag for det kommende interne arbeid i EFTA. Jeg vil også si at Norge slutter seg til at det i samsvar med fellesrapporten kan gis positive signaler fra EFTAs formannskap i kommende politiske kontakter med EF som ledd i forberedelsene til møtet 19. desember.

Det er Regjeringens hensikt i den kommende fase å gå inn for en aktiv tilpasningspolitikk med henblikk på å nå målene i Oslo-erklæringen. En særlig viktig oppgave vil det være å arbeide for en styrking av

(ME) EFTA-pilaren slik at EFTA kan fremstå som en troverdig samarbeidspartner. Da vil også noe av grunnlaget være lagt for med styrke å kunne få oppfylt våre ønsker om en reell innflytelse på den felles beslutningsprosess i EØS. Dette er etter min oppfatning de to viktigste spørsmål der kartleggingsarbeidet så langt ikke har gitt de resultater vi trenger.

I denne forbindelse vil Norge så vel som de øvrige EFTA-land måtte legge avgjørende vekt på at de enkelte elementer som drøftes og vurderes, settes inn i en total-sammenheng som til sist tilfredsstiller de mål Oslo-erklæringen trekker opp.

Helt til slutt: Hvilke holdninger er det denne regjering bygger på i sitt EF-arbeid? Vi vil føre videre den aktive tilpasningslinjen så vel gjennom EFTA som bilateralt og i det nordiske samarbeidet.

I tilpasningsarbeidet bygger vi på Oslo-erklæringen. Vi vil arbeide aktivt for å øke Norges innflytelse i det europeiske markedet. Norsk næringsliv må sikres de muligheter dette markedet gir. Samarbeidet om utdanning, forskning, miljø og sosiale spørsmål er også meget viktig. Det vil være avgjørende for norske arbeidsplasser og norsk økonomi at det ikke reises nye handelshindringer mellom Norge og EF. Statsministeren har allerede redegjort for vårt syn på åpenhet i prosessen og ønsket om nær kontakt og samarbeid med Stortinget og Stortingets organer.

Vi ønsker å søke løsninger som kan virke samlende så vel nasjonalt som i EFTA.

Et hovedpoeng ved EFTA-sporet er nettopp at fellles opptreden gir større tyngde enn når vi opptrer hver for oss. Det er derfor helt sentralt for EFTAs slagkraft i forhand-lingene med EF at EFTA snakker med én stemme. Norge skal bidra aktivt til dette.

Regjeringens mål er at den prosess vi nå er inne i, skal skape et dynamisk og enhetlig økonomisk rom bygd på en avtale av folkerettslig karakter. Vi vil innta en aktiv pådriverrolle for å få til en avtale om et fremtidig EØS.

Hva angår varehandelsamarbeidet, er som kjent både frihandelsavtale og tollunion lagt på bordet for å undersøkes i kartleggingsfasen. Regjeringen har ikke motsatt seg et slikt arbeid. I en kommende forhandlings-fase vil Regjeringen som nevnt arbeide for samlende

(ME)

EFTA-holdninger. Det må også gjelde løsningen for varehandelssektoren. Regjeringen ønsker å utvikle det fremtidige samarbeid mellom EF og EFTA gjennom et utbygd frihandelsområde. Et fundamentalt forbedret frihandelsområde, som en del av et EØS, synes nå å være den løsning som kan virke samlende i den videre prosess.

I den politiske delen av kartleggingsarbeidet vi nå går inn i, er det hverken forventet eller ønskelig at EFTA-landene gir klare indikasjoner på dette punkt eller på andre enkeltelementer i de kartlagte mulige løsnigner. Men jeg har likevel funnet det riktig å gi uttrykk for Regjeringens hovedlinje i disse spørsmål her i dag.

KOMITEENS LEDER: Ja, nå har vi et problem. Bondevik har bedt om ordet, men vi har ikke mer enn to minutter til disposisjon, og vi må rett og slett fortsette med dette punktet i morgen tidlig, selv om handelsministeren er reist, for trontaledebatten begynner om fem minutter.

UTENRIKSMINISTER KJELL MAGNE BONDEVIK: Jeg tror jeg skal greie det på ett minutt.

Jeg vil bare understreke det statsministeren sa om en aktiv Europa-politikk og legge til det utenrikspolitiske poeng at Norge her står i en noe annen stilling enn en del andre EFTA-land, nemlig de nøytrale, og det er grunnen til at denne regjering vil ha en aktiv kontakt om det utenrikspolitiske samarbeid i EF. Så viser vi til at utenriksministrene møtes 19. desember, og da vil vi gå over fra den politiske del av kartleggingsfasen til en forhandlingsfase. Og da er det at det politiske kommer til uttrykk slik det er nedfelt i Lysebu-erklæringen, som innebærer at vi ønsker at det framtidige varehandelssamarbeid skal skje gjennom en utvidet frihandelsordning. Men før den tid vil det bli gitt en redegjørelse i Stortinget og bli en debatt i Stortinget, som selvsagt også vil være av betydning for samtalene på møtet den 19. desember.

KOMITEENS LEDER: Bare en merknad fra min side. Det står i regjeringserklæringen "samlende EFTA-løsning". Alle i dette rom forstår at å samles om det som er minste felles multiplum, kan bety at Norge indirekte medvirker

(ME) til at man kanskje ikke får den ambisiøse målsetting som det nå er blitt gitt uttrykk for at Regjeringen ønsker. Jeg vil bare peke på dette forholdet her og nå, at hvis man ikke hadde vært aktiv i den prosessen hittil, så ville vi vært enda kortere enn der vi er nå når det gjelder å komme fram til en såkalt "samlende EFTA-løsning". Så jeg vil gjerne at det skal være med når handelsministeren nå drar, at det vil være på dette punkt vi vil komme tilbake, og det er bare et varsel og et tegn på at det er viktig at vi ikke bruker andre EFTA-land som begrunnelse for å legge oss på et lavere ambisjonsnviå. Men mer rekker vi ikke, så da får vi fortsette med dette spørsmålet i morgen før vi diskuterer forskningsfangst av hval.

Møtet hevet kl. 10.00.